

Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullandıkları Strateji, Yöntem ve Teknikler: Nitel Bir Araştırma*

Görkem Avcı¹

Makale Bilgisi

DOI:

10.29329/jirte.2021.372.5

Makale Geçmişi:

Alındı: 12/03/2021

Düzeltilme: 17/08/2021

Kabul: 27/08/2021

Tür: Araştırma

Anahtar Sözcükler

Sınıf öğretmeni,
Strateji, yöntem ve
teknik,
Hayat bilgisi,
Sosyal bilgiler.

Özet

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde strateji, yöntem ve tekniklerin kullanıma durumuna ve kullanma tercihlerine ilişkin görüşlerin belirlenmesidir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığında görev yapan 24 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplamak amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından içerik analizine tabi tutulmuştur. Öğretmen görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda, sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde çoğunlukla sunuş yoluyla öğretim stratejisini kullanmanın yanı sıra buluş yoluyla öğretim stratejisini de kullanmakta oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bu stratejileri kullanma gerekçelerinin başında ise sınıf yönetimi, zaman problemi ve konuları yetiştirme kaygısı gelmektedir. Ayrıca yöntem olarak en çok düz anlatım, örnek olay, tartışma ve soru-cevap yöntemini kullanan öğretmenler, teknik olarak ise drama ve beyin fırtınası tekniğini kullanmaktadırlar. Öğretmenler, bu yöntem ve teknikleri kullanma gerekçelerini ise öğrencilerin derse aktif olarak katılması, sınıf ortamının bu yöntem-tekniklere uygunluğu, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine uygun olması olarak belirtmişlerdir. Sonuç olarak; sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi, derse uygunluk, konu-içeriğe görelilik, öğrencilerin ve öğrenme ortamlarının durumunu göz önünde bulundurarak derslerde belli öğretim strateji, yöntem ve teknikleri kullandıkları tespit edilmiştir.

Strategies, Methods and Techniques Used by Primary School Teachers in Life Studies and Social Studies Courses: A Qualitative Research

Article Info

DOI:

10.29329/jirte.2021.372.5

Article History:

Received: 12/03/2021

Revised: 17/08/2021

Accepted: 27/08/2021

Type: Research

Keywords

Classroom teacher,
Strategy, method and
technique,
Life science,
Social studies.

Abstract

The purpose of this study is to determine the opinions of classroom teacher's use of strategies, methods and techniques in life science and social studies lessons. The study group of the study, in which the qualitative research method was used, consists of 24 classroom teachers working at the Ministry of National Education in the 2020-2021 academic year. In the study, a semi-structured interview form developed by the researcher was used to collect data. The data obtained were subjected to content analysis by the researcher. As a result of the data obtained from the teachers' opinions, it was determined that the classroom teachers mostly use the teaching strategies through presentations in life science and social studies lessons as well as using the teaching strategy through discovery. The primary reason for teachers to use these strategies is classroom management, time problem and anxiety about completing subjects. In addition, the teachers who use the method of lecture, case study, discussion and question-answer mostly use drama and brainstorming technique as a technique. The teachers stated the reasons for using these methods and techniques as the active participation of the students in the lesson, the suitability of the classroom to these method-techniques, and the suitability of life science and social studies lessons. As a result; It has been determined that classroom teachers use certain teaching strategies, methods and techniques in their lessons, taking into account the classroom management, suitability to the lesson, relative to the subject-content, and the status of students and learning environments.

Atıf: Avcı, G. (2021). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları strateji, yöntem ve teknikler: nitel bir araştırma. *Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 164-177. [10.29329/jirte.2021.372.5](https://doi.org/10.29329/jirte.2021.372.5)

* Etik kurul onayı, Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Etik Kurulu tarafından 12/03/2021 toplantı tarihli 3 numaralı toplantıda 2021-SBB-0056 protokol numarası ile Etik kurul toplantısında alınmıştır.

¹Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, gorkem.avci.35@gmail.com

EXTENDED ABSTRACT

Purpose

The purpose of this study is to determine the opinions of classroom teacher's use of strategies, methods and techniques in life science and social studies lessons. For this purpose, answers to the following questions were sought:

1. What are the strategies, methods and techniques used by classroom teachers in life sciences and social studies lessons?
2. What are the reasons for using the strategies, methods and techniques used by classroom teachers in life science and social studies lessons?

Method

This study, which aims to determine the opinions and experiences of classroom teachers regarding the use of strategies, methods and techniques from life science and social studies lessons, and the reasons for their use, was carried out with a basic qualitative research design. In this study, the basic qualitative research model defined by Merriam (2013) as one of the qualitative research approaches was used. Convenience sample selection was used in determining the study group. In this context, the working group of the research consists of 24 classroom teachers working at the Ministry of National Education in the 2020-2021 academic year. Semi-structured interviews were conducted to determine the strategies, methods and techniques used by classroom teachers in life science and social studies lessons together with the reasons for their use. Content analysis was applied to the data obtained through interviews.

Results

It is the most common strategy used by classroom teachers in teaching strategies through presentation in life science and social studies lesson; for reasons such as classroom management, concern for completing subject content, appropriateness of topics. In life science and social studies lessons, besides teaching with the presentation method preferred by classroom teachers because of its effectiveness and suitability, teachers mostly prefer the teaching strategy through discovery. Teaching strategy through discovery is used by classroom teachers because it is student-centered, requires active participation of students, directs students to thinking processes, and provides permanent learning by providing learning by doing and experiencing. Although strategy through discovery and presentation are not as intensive as teaching strategies, some classroom teachers use inquiry-based teaching strategies in life studies and social studies lessons for reasons such as focusing students on problem solving, providing scientific thinking and reaching results by doing research and investigation. The appropriateness of the teaching strategies through research and investigation to the life science and social studies course and the fact that these courses are related to real life are among the reasons for preference of classroom teachers who prefer teaching through inquiry.

The primary method used by classroom teachers in life science and social studies lessons is the method of expression. Undoubtedly, the most used strategy is teaching through presentation, which is the most important reason for this situation. The teachers stated that they preferred the expression method in subjects that are relatively difficult to understand and for which there is no prior knowledge of the students. In addition, the reasons such as crowded class sizes, density of subjects and insufficient technological infrastructure lead classroom teachers to prefer the method of expression. Another learning method preferred by classroom teachers in their lessons; It is a case study method for reasons such as concretizing the subjects, meaningful learning and life science and social studies lessons are related to real life. Discussion method and question-answer method are frequently preferred by teachers in order to ensure active participation of students in the lesson.

Classroom teachers, one of the most used techniques; Drama comes to mind for reasons such as suitability for life science and social studies lessons, creating a student-centered classroom environment where students develop their communication skills and gain awareness of responsibility, concretize abstract subjects and ensure student participation by having fun. Another teaching technique used by classroom teachers is the

brainstorming technique. The reasons for choosing this technique can be listed as the students' ability to easily express their personal opinions and predictions in the classroom and the creation of a democratic and respectful discussion environment.

Discussion and Conclusion

As a result of the data obtained from the teachers' opinions, it was determined that the classroom teachers mostly use the teaching strategies through presentations in life science and social studies lessons as well as using the teaching strategy through discovery. The primary reason for teachers to use these strategies is classroom management, time problem and anxiety about completing subjects. In addition, the teachers who use the method of lecture, case study, discussion and question-answer mostly use drama and brainstorming technique as a technique. The teachers stated the reasons for using these methods and techniques as the active participation of the students in the lesson, the suitability of the classroom to these method-techniques, and the suitability of life science and social studies lessons. As a result; It has been determined that classroom teachers use certain teaching strategies, methods and techniques in their lessons, taking into account the classroom management, suitability to the course, and the status of students and learning environments. It can be said that the strategies, methods and techniques used by teachers in the studies in the literature are similar to the strategies, methods and techniques stated by the teachers in this study, and the reasons why these strategies, methods and techniques are preferred by teachers are similar (Aykaç, 2011; Demir & Özden, 2013; Güven & Kılıç, 2017; Has, 2019; Karasu-Avcı & Ketenoğlu-Kayabaşı, 2019; Akçay, Akçay & Kurt, 2016; Ütkür, 2016; Ütkür, 2018).

Another result of the study is that despite the changing educational processes, traditional strategies, methods and techniques are still used frequently. Possible reasons for this; Teachers' ability to see the classical strategies, methods and techniques more easily, to get used to them, the current conditions, classroom / school environment and lack of time, lack of knowledge about student levels, new methods-techniques, teachers' adaptation problem, education level, continuation of the traditional teaching role (Akgül, 2006; Akşit, 2011; Çelikkaya & Kuş, 2009; Demir & Özden, 2013); Duran, 2014; Erdoğan, 2010; Karasu-Avcı & Ketenoğlu-Kayabaşı, 2019; Türköz, 2018).

GİRİŞ

Günümüzde eğitim; gelişen teknoloji, hızla artan bilgi, birçok alanda devam eden gelişmeler doğrultusunda tüm toplumların öncelikli konusudur. İnsanlar, yaşamlarını nitelikli bir şekilde sürdürebilmeleri için ihtiyaçlarını karşılayabilecek kurumlar geliştirmişlerdir. Bunların başında ise bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlayabilmelerini amaçlayan okullar gelmektedir (Çalık, 2019). Okulların temel amaçlarından biri, bireyleri hayata hazırlamaktır (Özden, 2010). Bu amaca hizmet eden derslerin başında hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersleri gelmektedir (Ay, 2005; Nas, 2006).

Hayat bilgisi dersi "İlkokul çağındaki öğrencilere birey, toplum ve doğa ekseninde temel bilgi, beceri ve değerler kazandırmayı hedeflerken" (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018) sosyal bilgiler dersinde ise ilkököl ve ortaokul düzeyindeki öğrencilere toplumsal yaşam ile ilgili bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır (Keskin ve Keskin, 2013). Hayat bilgisi dersi bireye iyi insan ve iyi yurttaş becerileri kazandıran, doğaya ve çevreye karşı farkındalık oluşturan, temel yaşam becerilerinin edinilmesini sağlayan başta fen ve sosyal bilgiler olmak üzere birçok dersin temelini oluşturan bir derstir. Bu açıdan hayat bilgisi dersi sosyal bilgiler dersinin ilkökuldaki versiyonudur denilebilir (Türköz, 2018). Birçok disiplinin yanında sosyal bilgiler dersine de temel oluşturan hayat bilgisi dersi (Aykaç, 2011) sosyal bilgiler dersi gibi öğrencilere gerçek yaşama ilişkin temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir derstir (Güven ve Kılıç, 2017).

Hayat bilgisi dersi ile okulun kapıları gerçek hayata açılmakta iken sosyal bilgiler dersi ile de öğrenciye toplumsal kişilik kazandırılmaktadır. Bu denli önemli disiplinlerin öğretim sürecinde yapılan uygulamalarına dikkat çekmek önemlidir. Çünkü her bir dersin amacına ulaşması ve öğrencilere gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazandırması doğru zamanda seçilen etkili öğretim strateji, yöntem ve teknikleri kullanmakla mümkündür (Şahin ve Güven, 2016). Öğrenme-öğretme sürecinde en önemli öğelerin başında öğretim strateji, yöntem ve teknikleri gelmektedir. Öğretmenlerin öğretim sürecinde kullanacakları strateji, yöntem ve tekniklerin öğrenme sürecine etkilerini ve bu strateji, yöntem ve teknikleri uygularken nelere dikkat edilmesi gerektiğini bilmesi, nitelikli öğrenme-öğretme süreci oluşturulması bakımından elzemdir (Demir ve Özden, 2013). Öğretme ve öğrenme sürecinin başarılı olması, öğretmenlerin uyguladıkları öğretim stratejisi, yöntem ve tekniği ile doğrudan bağlantılıdır. Hemen her derste olduğu gibi, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi öğretim programının uygulanmasında strateji, yöntem ve teknik kullanımı oldukça önemlidir (Demir ve Ersöz, 2014).

Eğitim-öğretim, öğretim programında yer alan kazanımların birçok yaklaşım, strateji, yöntem ve tekniğin kullanılmasıyla uygulamaya geçtiği öğretmen-öğrenci etkileşimini kapsayan bir süreçtir. Öte yandan öğretmenin öğrenciye; öğrenme stillerini, çoklu zekâlarını, problem çözme ve diğer üst düzey becerilerini kullanma fırsatı verdiği bir zaman dilimidir. Her ne kadar her öğretmen için öğrenme-öğretme süreci farklı olsa da öğretmenin mesleki bilgi ve deneyimlerini icra etmesi beklenmektedir. Hiç şüphesiz günümüz çağdaş eğitim anlayışında öğretmenden gerek sınıf için gerek sınıf dışı öğretim faaliyetlerinde birçok strateji, yöntem ve tekniği kullanması beklenir (Koç Akran, 2018). Söz konusu strateji, yöntem ve teknikler belirlenirken bir dizi faktörler ön plana çıkmaktadır. Amaçlar/kazanımlar, konunun özelliği/içerik, öğretmenin strateji/yöntem/tekniğe yatkınlığı ve kişiliği, zaman ve fiziksel koşullar, öğrenci grubunun büyüklüğü, maliyet, öğrencilerin özellikleri ve kullanılacak araç-gereçler öğretim stratejisi, yöntem ve tekniğin kullanılma durumunu belirlemektedir (Gömlüksiz, 2018).

"Strateji genel anlamda amaca ulaşmak için kullanılan ve yöntem seçimine katkı sağlayan yaklaşım; yöntem ise öğrenme öğretme sürecinde izlenen yol ve teknik de yöntemin uygulama biçimi olarak tanımlanabilir" (Gündüz, 2015). İlgili sınıflandırmadan da görüleceği üzere ortak nokta; hiyerarşik bir düzende, stratejinin yöntemi, yöntemin de tekniği kapsadığı görüşüdür (Gündüz, 2015). Literatür incelendiğinde; hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersleri kapsamında öğretmen görüşleri doğrultusunda kullanılan strateji, yöntem ve teknikler ile ilgili çalışmalar (Aykaç, 2011; Çelikkaya ve Kuş, 2009; Demir ve Özden, 2013; Has, 2019; Karagülle, 2002; Karasu-Avcı ve Ketenoğlu-Kayabaşı, 2019; Şahin ve Güven, 2016; Şeyihoğlu ve Kartal, 2010; Taşkaya ve Bal, 2009; Türköz, 2018; Uysal, 2010) yer almaktadır. Lakin doğrudan sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler

derslerinde kullandıkları strateji, yöntem ve tekniklerin gerekçeleri ile görüşlerinin toplandığı çalışmaya rastlanılmamıştır.

İlkokul düzeyinde vatandaşlık becerilerinin edinilmesinin ilk basamağı ve birçok disiplinin de öncülü olarak kabul edilen hayat bilgisi dersinin temel amacı öğrencilere hayata yönelik temel bilgi, beceri ve değerler kazandırarak onların bireysel ve sosyal gelişimine katkı sağlamaktır (Türköz, 2018). Sosyal bilgiler dersi ise, öğrencilerin toplumsal varoluşunun gerçekleşmesinde ve etkili bir vatandaşlık bilinci kazanmasında oldukça önemli bir rol üstlenmektedir (Has, 2019). Gerek hayat bilgisi gerekse sosyal bilgiler dersinin etkili ve amacına uygun olarak yürütülmesi öğretmenlerin derslerde kullandıkları strateji, yöntem ve teknikler hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olması ve uygulamasını gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla hayat bilgisi ve sosyal bilgiler eğitiminin niteliğini artıracak her türlü çalışma büyük önem arz etmektedir (Has, 2019; Türköz, 2018). Öğrenciler için eğitim yaşamlarının başlangıcı olmakla birlikte ilkökul dönemi aynı zamanda temel yaşam becerilerinin kazandırıldığı kritik dönemi de kapsamaktadır. Bu hayati dönemde sınıf öğretmenlerinin kullandıkları strateji, yöntem ve tekniklerin, öğrencilerin yaşama hazırlanmaları aşamasında, bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor düzeyde önemli etkileri olacağı göz ardı edilmemelidir. Bu sebeple bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin hayata hazırlık ve uyum sürecini kapsayan hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları strateji, yöntem ve tekniklerin neler olduğu gerekçeleri ile ortaya konması önemlidir (Karasu-Avcı ve Ketenoğlu-Kayabaşı, 2019).

Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları strateji, yöntem ve tekniklerin kullanılma durumunun ve kullanılma gerekçelerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları strateji, yöntem ve teknikler nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları strateji, yöntem ve teknikleri kullanma gerekçeleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinden kullandıkları strateji, yöntem ve tekniklerin kullanılma durumlarına ve kullanılma gerekçelerine ilişkin görüş ve deneyimlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma nitel araştırma deseniyle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada da Merriam'ın (2013) nitel araştırma yaklaşımlarından biri olarak tanımladığı temel nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde elverişli durum örnekleme uygun örneklem seçimi (convenience sampling) kullanılmıştır. Uygun örneklem, çalışmaya hız ve pratiklik kazandırması, ayrıca katılımcılar ile derslerin sınıf dışında yürütüldüğü için maliyetin ve zamanın dikkate alınması (Yıldırım ve Şimşek, 2011) bakımından tercih edilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında kamu okullarında görev yapan 24 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerin tümü sınıf öğretmenliği lisans programı mezunu olup 5-25 yıl arası mesleki deneyime sahiptirler. Öğretmenlerin kimliklerinin gizli tutulması için Ö1, Ö2.....Ö24 şeklinde kodlamalar yapılmıştır. Araştırmanın Etik kurul onayı, Bartın Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Etik Kurulu tarafından 12/03/2021 toplantı tarihli 3 numaralı toplantıda 2021-SBB-0056 protokol numarası ile Etik kurul toplantısında alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları strateji, yöntem ve teknikleri kullanma gerekçeleri ile birlikte belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Konuya ilişkin hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları ilk olarak iki alan uzmanı (1 sosyal bilgiler eğitimi, 1 sınıf eğitimi) görüşüne

sunulmuştur, uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve form son şeklini almıştır. Görüşme formu "Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde hangi öğretim stratejisi, yöntem ve teknikleri tercih etmekteyiz (sık kullanılmaktadır)? ve "Tercih ettiğiniz strateji, yöntem ve teknikleri tercih etme sebepleriniz nelerdir?" olmak üzere 2 sorudan oluşmaktadır. Bu sorularla sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları strateji, yöntem ve teknikleri kullanım gerekçeleri ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin rızası alınarak görüşmeler kayıt altına alınmış ve sonrasında veriler yazılı ortama aktarılmıştır. Böylece veriler analize hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşmeler yoluyla elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi, elde edilen bulguların düzenlenerek sınıflandırılması ve karşılaştırılarak kuramsal sonuçlara ulaşılması aşamalarını içeren bir nitel veri analizi yöntemidir (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Öğretmenlerin görüşleri detaylı okunarak birimlere ayrılmış ve içerik analizine tabi tutularak kodlanmıştır. Kodlardan anlamca birbirine yakın olan ve benzer özelliğe sahip olanlar bir arada toplanarak kategoriler oluşturulmuştur. Öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verdikleri yanıtlar temalar ve kategoriler altında toplanarak ve yapılan kodlamalar frekans değerleri hesaplanarak değerlendirilmiştir. Görüşmelerin analizleri iki uzman tarafından farklı zamanlarda gerçekleştirilmiştir. Veri analizinin güvenilirliğini sağlanabilmesi için Miles ve Huberman'ın (1994) önermiş olduğu güvenilirlik formülünden yararlanılmış, uyum yüzdesi %86 olarak bulunmuştur. Yine Miles ve Huberman'a (1994) göre, iç güvenilirlik yüzdesinin %70 ve üzeri olması gerektiği öne sürülmektedir. Buradan hareketle iç güvenilirliğinin yeterli olduğu söylenebilir. Ayrıca inandırıcılığı arttırmak için öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılar verilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları strateji, yöntem ve teknikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanılan Strateji, Yöntem ve Teknikler

Tema	Kategori (f)
Strateji	Sunuş Yoluyla Öğretim
	Buluş Yoluyla Öğretim
	Araştırma-İnceleme Yoluyla
Yöntem	Düz Anlatım
	Örnek Olay
	Tartışma
	Soru-cevap
	İş birlikli Öğrenme
	Problem Çözme
Teknik	Drama
	Beyin Fırtınası
	İstasyon
	Altı Şapka
	Eğitsel Oyunlar
	Canlandırma
	Balık Kılıcı
	Vızıltı Grupları
	Sözlü Tarih

Tablo 1 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin en fazla sunuş yoluyla öğretim stratejisini tercih ettikleri görülmektedir. Buluş yoluyla öğretim stratejisi ikinci sırada yer almaktadır. Araştırma-inceleme yoluyla öğretim stratejisinin sınıf öğretmenleri tarafından pek fazla kullanılmadığı söylenebilir. Öğretmenlerin en fazla sunuş yoluyla öğretim stratejisini kullanma nedenleri incelendiğinde sınıfa hâkim olmanın daha kolay olması ve içerik açısından yoğun olan konuların daha kolay ve hızlı anlatılması gibi nedenler ilk sıralarda yer almaktadır. Ö1 kodlu öğretmen, sunuş yoluyla öğretim stratejisini benimsemesinin nedenlerini şu şekilde açıklamıştır:

Daha çok sunuş yoluyla strateji yöntemlerini uyguluyorum, buradaki amacım da bizim öğrencilerimiz genelde okulumuzu gördünüz, çevremizi gördünüz. Ön öğrenmeleri yani bir şeyler eksik olduğu için, ön bilgileri yetersiz olduğu için, hazırbulunuşlukları bayağı zayıf oluyor. Daha kısa yolda konuyu vermek için daha çok bu sunuş yoluyla stratejiyi kullanıyorum ben. (Ö1).

Alıntıdan da görüleceği üzere öğrencilerin ön bilgilerinin yetersiz olduğu durumlarda sunuş yoluyla öğretim işe yarar bir öğretim stratejisi olarak ön plana çıkmaktadır. Özellikle giriş düzeyindeki davranışların ve kavramların öğretilmesinde sunuş yoluyla öğretim hızlı ve etkili bir stratejidir. İçeriğin yoğun olduğu konularda müfredatı yetiştirme kaygısının da etkisiyle öğretmenler sunuş yoluyla öğretim stratejisini daha çok benimsemişlerdir. Bu durumun nedenlerinin başında da öğrenci merkezli etkinlikler yaptırıldığı takdirde konuları yetiştirememe kaygısının ağır bastığı söylenebilir.

Buluş yoluyla ve araştırma-inceleme yoluyla öğretim stratejisini benimseyen öğretmenler, öğrenci merkezli etkinlikler sayesinde öğrencilerin derse daha aktif katıldıklarına, derste sıkılmadıklarına ve anlamlı öğrenmelerin daha fazla olduğuna dikkat çekmişlerdir. Ö9 kodlu katılımcının görüşleri şu şekildedir:

Öğrencilerin aktif olmalarını, arkadaşlarıyla fikir alışverişinde bulunup farklı bakış açıları kazanmalarını sağlamak için kullanıyorum. Aktif oldukları için derste dikkatleri dağılmıyor ve kendini öğrenmenin içinde buluyorlar. Bu sayede bilgiyi kendi araştırma ve gözlemleri ile benim rehberliğimde ulaşımlarına yardımcı oluyorum. Hayat bilgisi dersi kazanımlarının nedenini gerçek hayatta nasıl kullanabileceklerini araştırıp sorgulayarak öğrenmeleri için buluş yoluyla öğretim stratejisini tercih ediyorum. (Ö9).

Yukarıdaki alıntıdan öğrenme faaliyetinin bizzat öznesi olan öğrencilerin daha çok aktif bir öğrenme yaşantısı geçirdikleri yorumu yapılabilir. Buna ek olarak gerçek yaşam problemleriyle yüzleşen öğrencilerin sorgulama becerilerinin geliştiği vurgulanmıştır. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersleri bu yönüyle hayatın bizzat merkezinde yer almaktadırlar. Öğrencilere yaşam merkezli görevlerin verilmesi bu derslere daha uygun gözükmektedir. Okul ile gerçek yaşam arasındaki köprü vazifesini sosyal bilgiler ve hayat bilgisi dersleri kurmaktadır. Ö5 kodlu öğretmenin bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Özellikle hayat bilgisi dersinde hani çocukların yaşamla bütünleşmelerini sağlamak amaçlı çalışmalara önem veriyorum. Hani yaşadıklarını özellikle okulda bir araya getirebilmelerini veya okuldaki o yapılan çalışmaları yaşam içerisinde uygulayabilmelerini sağlayacak çalışmalara önem veriyorum. Çünkü hani anlatırsınız o kalır ama çocuk bunu yaşamında gördüğü zaman daha anlamlı olacağı için onu anlamlandırabileceği için daha kalıcı olduğunu düşünüyorum. (Ö5).

Yukarıdaki alıntıda hayat bilgisi derslerinde araştırma-inceleme öğretim stratejisinin benimsenmesinin öğrencilerin gerçek yaşamla ilişkilerini olumlu yönde etkilediği ve kalıcı öğrenmelerin gerçekleştiği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin uygulamaya yönelik etkinliklerde bizzat aktif rol alması önemlidir. Öğrenme sürecinde buluş yoluyla öğretim stratejisinin kullanımının öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerine olumlu yönde katkı sağladığını belirten Ö2 kodlu öğretmenin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Bize en kolay gelen şey tahtaya geç, anlat, öğrenciler defterine yazsın çok kolay ama dönüşlere baktığımızda evet sınıf çok sessiz oluyor. Mesela tahtadan herhangi bir şey yazdıklarında ya da biz anlattığımızda sessiz olabiliyorlar ama kavrama, daha sonra hatırlama tekrar etme bu gibi çalışmalara girdiğimizde bakıyorum ki ben, o çocuklarımız o anda yapmışlar ama bunu hiçbir zaman tam olarak zihinlerine yerleştirememişler. Onun için işte yaparak-yaşayarak dediğimiz şey ya da buluş yöntemi dediğimizde öğrencilerin daha çok içine girip karşılığında daha çok verim aldığımız çalışmalar. Mesela Türkiye’de şöyle bir çalışma yapılmış, ana sınıfına başlayan öğrencilere ataç vermişler. Çocuklara ataçla neler yapabilirsiniz demişler ve yüzden fazla ne işe yararla ilgili bir görüş ortaya koymuş öğrenciler. İşte şunu yapabiliriz, resim olabilir başka bir

şeyler olabilir. Aynı örneklem grubuna sekizinci sınıfın sonunda "Ataç ne işe yarar ya da bunla ne yapabilirsiniz" diye sormuşlar, yani o çocukları takip etmişler. Sekizinci sınıfın sonunda hemen hemen hepsinin dediği tek şey işte defterlerimizin kenarını tutturmak için kullandığımız şeydir ataç. (Ö2).

Yukarıdaki alıntıda görüleceği üzere klasik sunuş stratejisi ve düz anlatım yönteminin öğrencileri pasif bilginin alıcısı haline getirmiş ve onların yaratıcı düşünme becerilerine ket vurmuştur. Buna rağmen sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları yöntemler incelendiğinde düz anlatım yönteminin ilk sırada yer aldığı görülmüştür. En fazla kullanılan stratejinin sunuş yoluyla öğretim stratejisi olması, bu durumun en önemli nedenidir. Öğretmenler düz anlatım yöntemini görece anlaşılması zor ve öğrenci ön bilgilerinin hiç olmadığı konularda tercih ettiklerini beyan etmişlerdir. Buna ek olarak sınıf mevcutlarının kalabalık olması, konu yoğunluğu ve teknolojik alt yapının yetersiz olması gibi nedenler de sınıf öğretmenlerini düz anlatım yöntemine sevk etmektedir. Düz anlatım yöntemini tercih eden öğretmenlerin görüşlerini yansıtması açısından Ö12 kodlu öğretmenin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Yani düz anlatım mesela genelde öğrenciler konu hakkında bilgi sahibi değilse düz anlatım yöntemi ile anlatmaya çalışıyorum. Şu anda 4. sınıf okutuyorum ve son konumuz milli mücadele konusu mesela. Bu konuda öğrenci hiçbir bilgiye sahip değil. O yüzden burada düz anlatım tercih ediyorum. (Ö2).

Yukarıdaki alıntıda onunla ilgili giriş bilgilerinin düz anlatım yöntemiyle öğrencilere aktarıldığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında düz anlatım yönteminin diğer yöntem ve tekniklerin kullanılmasında birincil basamak görevi gördüğü söylenebilir. Örnek olay yöntemini kullanan öğretmenler hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerini günlük yaşamla ilişkilendirmek için çocukların okul dışındaki hayatından örnekler vererek konuyu daha anlaşılır ve somut kıldıklarını beyan etmişlerdir. Bu yönede görüşleri temsil etmesi açısından Ö14 kodlu öğretmenin görüşleri aşağıda verilmiştir.

"Amacım çocukları işin içine katmak onları etkin hale getirmek aktif olmalarını sağlamak ders esnasında sıkılmalarını eğlenceli hale getirmek dersi ve bir de kendi hayatlarından örnekler vererek yaşantılarında da bunları göreceklarını ve gördükleri zaman nasıl davranacaklarını ilişkin davranışlar öğretmek." (Ö14).

Yukarıdaki alıntıda görüleceği üzere, örnek olay yönteminin ilgili konuyu somutlaştırmak ve anlamlı öğrenmeler oluşturmak adına kullanıldığı söylenebilir. Tartışma yöntemini kullanan öğretmenlerin nedenleri incelendiğinde öğrencilerin sınıfta sıkılmalarını engellemek ve aynı zamanda derste daha aktif hale gelerek kendini ifade edip görüşlerini yansıtabilme becerilerini geliştirmek amacıyla kullanıldığı görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında soru-cevap yöntemiyle tartışma yönteminin bir arada kullanıldığı yorumu yapılabilir. Ö6 kodlu öğretmenin bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir.

"Tartışma yöntemini kullanıyorum karşılıklı sizce bu olayda siz olsanız ne yapardınız ya da bu çocuğun olayda yaptığı davranış doğru mu şeklinde tartışma yöntemi kullanıyorum." (Ö6).

Yukarıdaki alıntıda tartışma yönteminin örnek olay yöntemiyle beraber kullanıldığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında örnek olayların verilip soru-cevap yöntemiyle sınıf içi tartışmaların başlatıldığı bir ders ortamında öğrencilerin derste daha aktif ve sorumlu oldukları yorumu yapılabilir. Ö20 kodlu öğretmen de tartışma yönteminin öğrencilerin bakış açıları edinme becerilerine olumlu yönde katkı sağladığını dile getirmiştir. Problem çözme yöntemini sadece iki öğretmenin kullandığı görülmektedir. Ö19 kodlu öğretmenin problem çözme yöntemine yönelik görüşleri aşağıdaki gibidir.

"Bir probleme çözüm gerekiyorsa öğrenciye problem çözme basamakları kullandırarak onun araştırma inceleme yapmasını sağlıyorum." (Ö19).

Yukarıdaki alıntıdan araştırma-inceleme yoluyla öğretim stratejisinin problem çözme yöntemiyle birlikte kullanıldığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin öğrencilere seviyeleri doğrultusunda problemler sunup problem çözme basamaklarını onlara öğretip araştırma-inceleme yapmalarını sağlamaları, anlamlı öğrenmelerin oluşmasında değerlidir.

İş birlikli öğrenme yöntemini kullanan öğretmenlerin öğrencileri gruplara ayırdıkları ve grup çalışmalarına önem verdikleri görülmüştür. Grup çalışmaları sayesinde öğrencilerde yardımlaşma ve sorumluluk değerlerinin geliştiği vurgulanmıştır. Ö23 kodlu öğretmenin bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Grup çalışması yaptırıyorum. Bundan çok keyif alıyorlar. Grup çalışması onları da daha istekli hale getiriyor. Bu da öğrenmelerini daha etkili bir hale getiriyor.” (Ö23).

Yukarıdaki alıntıdan da görüleceği üzere iş birlikli öğrenme yöntemiyle öğrencilerin birlikte çalışma arzusuyla derse daha fazla güdülendikleri ve anlamlı öğrenmelerin meydana geldiği yorumu yapılabilir. Sınıf öğretmenlerinin en fazla kullandıkları tekniklerin başında drama gelmektedir. Drama tekniğinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullanımının çok uygun olduğunu belirten öğretmenler, bu sayede öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştiği ve öğrenci merkezli bir sınıf ortamı oluştuğunu dile getirmişlerdir. Drama tekniğini kullanan öğretmenlerin görüşlerini temsil etmesi açısından Ö18 kodlu öğretmenin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Drama tekniğini de çok kullanıyorum. Drama tekniğinde özellikle cumhuriyet ve demokrasi gibi kavramları çocukların zihninde oturtmak biraz daha zor oluyor. Soyut kavramların öğretiminde çocukların drama tekniğini kullandığımızda kendi hayatlarında da kullanabileceği şekilde öğrettiğimiz de çocuklar daha iyi anlıyorlar.” (Ö18).

Yukarıdaki alıntıdan drama tekniğiyle öğrencilerin soyut konuları daha kolay öğrendikleri görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında drama tekniğinin öğrencileri eğlendiren, onlarda somut yaşantılar oluşturan ve onlara sorumluluk bilinci aşılayan yönüne vurgu yapılmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin kullandıkları öğretim tekniklerinden bir diğeri de beyin fırtınası tekniğidir. Bu tekniği kullanma nedenleri incelendiğinde öğrencilerin sınıf içerisinde kişisel görüş ve tahminlerini rahatlıkla dile getirmeleri ve demokratik ve saygılı bir tartışma ortamı oluşması gibi nedenler ön plana çıkmaktadır. Ö14 kodlu öğretmenin bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Beyin fırtınası yöntemini özellikle çok kullanıyorum; çünkü çocukların tüm kavramları bir arada görmesini ve bu kavramları en sonunda temalarını ayırıp bu temalarla hangisi ilgili, hangisi ilgili değil ayırabilecekleri bir yöntem olduğu için.” (Ö14).

Yukarıdaki alıntıda beyin fırtınası tekniğinin kavram öğrenmedeki olumlu rolüne değinilmiştir. İstasyon tekniğini kullanan öğretmenler, derste öğrencilerin daha aktif olduklarını ve eğlendiklerini belirtmişlerdir. Ö2 kodlu öğretmenin istasyon tekniğine yönelik görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Bu onların hem öğrenmelerinde hem de derse katılımlarıyla ilgili çok güzel çalışmalar ortaya çıkıyor. Tabi burada yönetim biraz gürültü çıkabilir sınıfta ama alışıyorlar ve sadece gittikleri yerde ne yapacaklarına bakıyorlar ve sevdikleri bir yöntem.” (Ö2).

Yukarıdaki alıntıda da görüleceği üzere istasyon tekniği öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamaktadır. Altı şapka tekniğini kullanan Ö22 kodlu öğretmen ise bu tekniğin ilkokullarda uygulanmasının pek kolay olmadığını aşağıdaki cümlelerle dile getirmiştir.

“Altı şapka var ama ilkokulda bunu yapmak biraz zor çünkü, özellikle şapkaları başlarına koyduklarımızda çok hoşlarına gidiyor ancak renkle ilgili hangi durumda neyi söyleyecekleriyle ilgili biraz sıkıntı yaşayabiliyorlar. Onun için altı şapka tekniği biraz daha ilkokulda zor diyebiliriz.” (Ö22).

Yukarıdaki alıntıdan altı şapka tekniğinin ilkokul öğrencilerinin seviyelerini zorladığı yorumu yapılabilir. Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde eğitsel oyunlar, canlandırma, balık kılçığı, vızıltı

grupları ve sözlü tarih gibi teknikleri de kullandıkları görülmüştür. Bu tekniklerin kullanılma nedenleri incelendiğinde öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamaları gösterilmektedir. Derslerinde sözlü tarih tekniğini kullanan Ö5 kodlu öğretmen bu durumun nedenini aşağıdaki gibi anlatmaktadır.

Üçüncü sınıfta da bir tarih çalışması yaptık. Öğrencilerin bunu sözlü tarih çalışması olarak isim olarak bilmeden böyle bir çalışmayı yönlendirme yaptım. Bu sene de yine sosyal bilgiler dersinde sözlü tarih kavramı karşımıza çıktığında evet öğretmenim biz bunu geçen sene yapmıştık, şunları şunları yapmıştık diye söylediklerinde bana o bilginin bana kalıcı olarak yerleştiğini ve sosyal bilgiler dersinin bu sözlü tarih kavramını çok daha rahat verebildiğimi gördüm. (Ö5).

Yukarıdaki alıntıda da görüleceği üzere düz anlatımdan farklı olarak bizzat öğrenme yaşantısını deneyimleyen ve bu öğrenme yaşantısının başrolüne kendisini konumlandıran öğrencilerin üzerinden uzun zaman geçse de bu türden anılarını unutmaları pek kolay değildir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde sınıf öğretmenlerinin en çok kullandıkları strateji; sınıf yönetimi, konuların yetiştirilememe endişesi ve uygunluğu nedeniyle sunuş yoluyla öğretim stratejisidir. Bunun yanında sunuş yoluyla öğretimin tercih edilmesinin diğer nedenleri arasında; öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin ve ön bilgilerinin yeterli düzeyde olmaması ve temel konuların öğretiminde etkili olması gibi nedenler yer almaktadır. Türköz (2018) çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinde en fazla yararlandıkları öğretim stratejisinin sunuş yoluyla öğretim stratejisi olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonucun gerekçesi olarak ta, dersin kazanımlarının strateji, yöntem ve teknik seçiminde etkili olduğu ayrıca öğretmenlerin klasikleşen ve kullanımı daha kolay olan öğretim strateji, yöntem tekniklerini tercih etmesinden kaynaklandığı şeklinde belirtmiştir. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde sınıf öğretmenleri tarafından etkili olması ve uygunluğu nedeniyle tercih edilen sunuş yolu ile öğretimin yanında öğretmenler en fazla buluş yoluyla öğretim stratejisini tercih etmektedirler. Öğrenci merkezli olması, öğrencilerin aktif katılımını gerektirmesi, öğrencileri düşünme süreçlerine yöneltmesi ve yaparak-yaşayarak öğrenme sağlayarak kalıcı öğrenmeler sağması nedenleri ile buluş yoluyla öğretim stratejisi sınıf öğretmenleri tarafından kullanılmaktadır. Sunuş ve buluş öğretim yoluyla stratejileri kadar yoğun bir kullanım alanı olmasa da bazı sınıf öğretmenleri hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde öğrencileri problem çözmeye yöneltmesi, bilimsel düşünme imkânı sağlaması ve araştırma-inceleme yaparak sonuçlara ulaştırması gibi nedenlerden dolayı araştırma-inceleme yoluyla öğretim stratejisini kullanmaktadırlar. Araştırma-inceleme ile öğretimi tercih eden sınıf öğretmenlerinin araştırma-inceleme yoluyla öğretim stratejisinin Hayat bilgisi ve Sosyal bilgiler dersine uygunluğu ve bu derslerin gerçek yaşam ile ilişkili dersler olması tercih nedenleri arasındadır. Demir ve Özden (2013) sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi derslerinde en çok kullandıkları stratejinin araştırma yoluyla öğrenme stratejisi olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenlerin klasik sunuş stratejisi ve düz anlatım yönteminin öğrencileri pasif dinleyici haline getirdiği, onların yaratıcı düşüncelerini olumsuz yönde etkilediği ve kalıcı öğrenmeyi sağlamadığı bilinmesine rağmen sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullandıkları yöntemlerin başında düz anlatım yöntemi ilk sırada yer almaktadır. Hiç şüphesiz en fazla kullanılan stratejinin sunuş yoluyla öğretim stratejisi olması, bu durumun en önemli nedenidir. Öğretmenler düz anlatım yöntemini görece anlaşılması zor ve öğrenci ön bilgilerinin hiç olmadığı konularda tercih ettiklerini beyan etmişlerdir. Ayrıca sınıf mevcutlarının kalabalık olması, konu yoğunluğu ve teknolojik alt yapının yetersiz olması gibi nedenler de sınıf öğretmenlerini düz anlatım yöntemini tercih etmelerine sevk etmektedir. Karasu-Avcı ve Ketenoğlu-Kayabaşı (2019) sınıf öğretmenlerinin derslerinde tercih ettikleri yöntem ve tekniklere yönelik gerçekleştirdikleri çalışmada, öğrencilerin seviyesine, ilgi ve ihtiyaçlarına ve dersin içeriğine uygun olması durumları gibi gerekçeler ile sosyal bilgiler ve hayat bilgisi derslerinde en fazla anlatım yönteminin kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Has (2019), sosyal bilgiler ders müfredatına uygun olması, konuya ilişkin bilgi aktarma, öğrenci sayısının fazla olması, konuların tekrar edilmesi, haftalık ders saatinin yetersiz olması ve konuların belirlenen sürede bitirilmesi gerekliliği gibi nedenlerden dolayı anlatım ve soru-cevap yönteminin tercih edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Demir ve Özden (2013) sınıf öğretmenlerinin konuların niteliği, ders kitaplarında bilgi olmaması ve

yöntemin uygulanmasının kolay olması gibi gerekçelerle en çok düz anlatım yöntemini tercih ettiklerini belirtilmiştir. Akçay, Akçay ve Kurt (2016) ise çalışmalarında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenci sayısı, dersin hedefleri, dersin süresi ve konunun özelliği gibi nedenlerle en fazla düz anlatım ve soru-cevap yöntemini tercih ettikleri sonucuna varmışlardır. Sınıf öğretmenlerinin derslerinde tercih ettikleri bir diğer öğrenme yöntemi konuların somutlaştırılması, anlamlı öğrenme ve hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinin gerçek yaşam ile ilişkili olması gibi nedenlerden dolayı örnek olay yöntemidir. Has (2019) sınıf öğretmenleri görüşleri doğrultusunda, sosyal bilgiler dersi için en uygun yöntemler arasında örnek olay yönteminin de yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenler örnek olay yönteminin kullanılma gerekçesi olarak, örnek olay yönteminin anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirmesi, derse katılımı sağlaması ve yaratıcı düşünmeyi geliştirmesi gibi nedenlerden dolayı kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin derse aktif olarak katılımlarını sağlamak amacıyla tartışma yöntemi ve soru-cevap yöntemi öğretmenler tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Aykaç (2011), sınıf öğretmenleri görüşleri kapsamında hayat bilgisi derslerinde kullanılan yöntem-teknipleri belirlemeye çalıştığı araştırmasında soru-cevap ve tartışma yönteminin tercih edildiği belirtilmiştir. Benzer şekilde sosyal bilgiler öğretmenleri ile çalışma yürüten Çelikkaya ve Kuş (2009) sosyal bilgiler öğretmenlerinin derslerinde en çok soru-cevap ve tartışma yöntemini kullandıklarını tespit etmiştir. Bunları kullanmalarının gerekçesi olarak, sınıfların kalabalık olması, ders süresi kısıtlı olması, araç-gereçlerin yetersizliği olarak belirtmişlerdir. Aydemir (2012) kullanımının kolaylığı ve araç-gereç gerektirmemesi gibi gerekçelerden dolayı soru-cevap yönteminin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından sıklıkla kullanıldığını belirtmiştir. Ergani (2010) yaptığı çalışma sonucunda sosyal bilgiler dersi öğretiminde öğretmenlerin derslerinde en fazla sıklıkla soru cevap yöntemini kullandıkları sonucuna varmıştır. Doğan (2010) ise çalışmasına katılan sınıf öğretmenlerinin yarıdan fazlasının derslerinde soru-cevap yöntemini tercih ettiklerini tespit etmiştir. Aynı şekilde Akgül (2006) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemleri sıralamış soru-cevap ve tartışma yöntemi ilk sıralarda yer almıştır. Erdoğan (2010) sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapmış olduğu çalışmada ise öğretmenlerin en çok kullandığı yöntemler arasında tartışma yönteminin ağırlık gösterdiğini tespit etmiştir. Has (2019) sınıf öğretmenleri görüşleri doğrultusunda, sosyal bilgiler dersi için en uygun yöntemler arasında tartışma yönteminin de yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenler tartışma yönteminin kullanılma gerekçesi olarak, tartışmanın öğrencilerin derse katılımını sağlaması ve öğrencilerde özgüven oluşturması bakımından en uygun yöntemlerden biri olduğunu ifade etmişlerdir. Örnek olayların verilip soru-cevap yöntemiyle sınıf içinde tartışmaların gerçekleştiği, öğrencilerin böylelikle derste sıkılmadıkları, derste daha aktif oldukları ve sorumluluk aldıkları belirtilmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı araştırma-inceleme öğretim stratejisi ile birlikte öğrencilerin araştırma-inceleme yapmaları, aktif katılımları ve anlamlı öğrenmeler oluşması gibi nedenlerden dolayı problem çözme yöntemini kullanmaktadırlar. Akgül (2006) yapmış olduğu çalışma doğrultusunda problem çözme yönteminin sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde en çok kullanılan ikinci yöntem olduğunu belirtmiştir. Ayrıca birkaç öğretmen de yardımlaşma, sorumluluk gibi değerleri kazandırması, grup çalışmasını gerektirmesi, öğrencilerde güdülenme ve anlamlı öğrenmelerin oluşması gibi nedenlerden dolayı iş birlikli yöntemi tercih etmektedirler. Ütkür (2016) benzer doğrultuda sınıftaki öğrencilerin iş birliği halinde grup çalışmaları yapmalarının, öğrencilerin iletişim becerilerini ve arkadaşlarıyla sosyal ilişkilerini geliştireceğini belirtmiştir. Öte yandan iş birliği yapabilme açısından bakıldığında; öğrencilerin etkin olmasını sağlayıcı farklı öğretim yöntem, teknik ve etkinliklerin de tercih edildiği sınıflarda, grup olarak çalışmanın öğrenciler tarafından daha çok benimsendiği de belirtmiştir. Hayat bilgisi dersi öğretimi açısından oldukça etkili yöntem-tekniğin arasında yer alan işbirlikli öğrenme, eğlenerek öğrenme fırsatı sağladığı ve öğrencilerin yaş seviyesine uygunluğu nedeniyle önemlidir. (Güven ve Kılıç, 2017).

Sınıf öğretmenlerinin en fazla kullandıkları tekniklerin başında; hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine uygunluğu, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirdiği ve sorumluluk bilinci kazandırdığı, öğrenci merkezli bir sınıf ortamı oluşturması, soyut konuları somutlaştırması ve eğlenerek öğrenci katılımını sağlaması gibi nedenlerden dolayı drama gelmektedir. Ütkür (2018) hayat bilgisi derslerinde kullanılan Yöntem ve tekniğin drama olduğunu ve etkinliklerin tespiti amacıyla lisansüstü 32 lisansüstü çalışmayı incelemiş ve bunlar arasında en çok kullanılan yöntem ve tekniğin drama olduğunu belirtmiştir. Hayat bilgisi dersinin işlenişinde öğrenme açısından oldukça etkili yöntem-tekniğin arasında yer alan drama, öğrencilerin yaş seviyesi dikkate alındığında eğlenerek öğrenmeye imkân tanınması nedeniyle önemlidir. (Güven ve Kılıç, 2017). Bu doğrultuda Güven ve Kılıç'ın (2017) çalışmalarında dramanın öğrencilerin akademik başarısı ve derse yönelik tutumlarına

olumlu yönde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Drama yöntemi ile yürütülen derslerde, öğrencilere konu ile ilgili bütünsel ve anlamlı bir öğrenme fırsatı tanınırken aynı zamanda öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade edebilmeleri ve özgürce hareket edebilmeleri şansı verilir (Ütkür, 2018). Benzer şekilde bir diğer çalışmada Ütkür (2016), hayat bilgisi dersinde öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknikleri öğrenci görüşleri ile desteklemiş, öğrencilerin görüşleri doğrultusunda, drama yöntemi ile ders işleyen öğrencilerin; derslerde eğlendikleri, dersleri oyun olarak algıladıkları ve daha iyi anladıkları, derslerde aktif olmaktan hoşlandıklarını ifade ettikleri belirtilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin kullandıkları öğretim tekniklerinden bir diğeri de beyin fırtınası tekniğidir. Bu tekniği tercih etmelerinin nedenleri ise öğrencilerin sınıf içerisinde kişisel görüş ve tahminlerini rahatlıkla dile getirmeleri ve demokratik ve saygılı bir tartışma ortamı oluşması şeklinde sıralanabilir. Has (2019) sınıf öğretmenleri görüşleri doğrultusunda, sosyal bilgiler dersi için en uygun yöntem-teknikler arasında beyin fırtınasının da yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenler beyin fırtınasının kullanılma gerekçesi olarak, beyin fırtınasının anlamlı ve kalıcı öğrenme sağlaması ve öğrencilerin derse aktif katılımını sağlaması olarak ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı ise öğrencilerin derse merak duyarak, istekli ve eğlenerek aktif katılım sağlamaları gibi nedenlerden dolayı İstasyon tekniği, altı şapka, eğitsel oyunlar, canlandırma, balık kılıcı, vızıltı grupları ve sözlü tarih gibi teknikleri kullandıkları sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak öğretmen görüşlerinden elde edilen veriler sonucunda, sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde çoğunlukla başta sunuş yoluyla öğretim stratejisini kullanmakla birlikte buluş yoluyla öğretim stratejisini de kullanmakta oldukları tespit edilmiştir. Bu stratejileri kullanma gerekçelerinin başında ise sınıf yönetimi, zaman problemi ve konuları yetiştirme kaygısı gelmektedir. Ayrıca yöntem olarak en çok düz anlatım, örnek olay, tartışma ve soru-cevap yöntemini kullanan öğretmenler, teknik olarak ta drama ve beyin fırtınası tekniğini kullanmaktadırlar. Bu yöntem ve teknikleri kullanma gerekçelerini ise öğrencilerin derse aktif olarak katılması, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine uygun olması olarak belirtmişlerdir. Sonuç olarak; sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi, derse uygunluk, öğrencilerin ve öğrenme ortamlarının durumunu göz önünde bulundurarak derslerde belli öğretim strateji, yöntem ve teknikleri kullandıkları tespit edilmiştir. Alan yazındaki çalışmalarda öğretmenlerin kullandıkları strateji, yöntem ve tekniklerle bu çalışmada öğretmenlerin belirttikleri strateji, yöntem ve tekniklerin benzer olduğu ve bu strateji, yöntem ve tekniklerin öğretmenler tarafından tercih edilme gerekçelerinin benzer olduğu söylenebilir. Çalışmanın bir diğer sonucu ise değişen eğitim-öğretim süreçlerine rağmen hala geleneksel strateji, yöntem ve tekniklerin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun olası nedenleri; öğretmenlerin klasikleşen strateji, yöntem ve teknikleri daha kolay görmeleri, alışkın olmaları, mevcut koşulların, sınıf/okul ortamının ve zaman yetersizliği, öğrenci seviyeleri, yeni yöntem-teknikler hakkında bilgi yetersizliği, öğretmenlerin uyum sorunu, eğitim düzeyi, geleneksel öğreticilik rolünün devam etmesi şeklinde sıralanabilir (Akgül, 2006; Akşit, 2011; Çelikkaya ve Kuş, 2009; Demir ve Özden, 2013; Duran, 2014; Erdoğan, 2010; Karasu-Avcı ve Ketenoğlu-Kayabaşı, 2019; Türköz, 2018). Elde edilen sonuçlar doğrultusunda; öğretmen ve öğretmen adaylarına çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili teorik ve uygulamalı eğitimler verilmesi, sınıf ve okulun fiziki koşullarının iyileştirilmesi, öğretim faaliyetlerinde farklı strateji, yöntem ve tekniklerin tercih edilmesinin teşvik edilmesi önerilmektedir.

Araştırmacının Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Çalışmaya yazar tek başına katkı sağlamıştır.

Çatışma beyanı: Herhangi bir çatışma söz konusu değildir.

Destek ve teşekkür: Çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerine katkıları için teşekkür ederim.

Kaynakça

- Akçay, O., N., Akçay, A. ve Kurt, M. (2016). Ortaokul öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerine yönelik görüş ve yeterliklerinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 333-342.
- Akgül, N. İ. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin Sosyal bilgiler öğretiminde kullandıkları yöntemler ve karşılaşılan sorunlar (Niğde ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Malatya İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Akşit, İ. (2011). *İlköğretimde görev yapan Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Ay, T. S. (2005). *İlköğretim Hayat bilgisi öğretiminde yaratıcı drama ve geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrenci başarısı ve hatırd tutma düzeyi üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Aydemir, H. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim yöntem, teknik ve stratejileri kullanma yeterlikleri. *Hikmet Yurdu Dergisi*, 5(9), 81-100.
- Aykaç, N. (2011). Hayat bilgisi öğretim programında kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sinop İli Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 113-126.
- Baysal, Z. (2005). Hayat bilgisi/Sosyal bilgiler öğretiminde probleme dayalı öğrenme için problem durumları oluşturma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 471-485.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. (6th ed.). New York: Routledge.
- Çalık, T. (2019). Eğitim bilimi ile ilgili bazı temel kavramlar. T. Çalık ve M. M. Arslan (Edt.). *Eğitime giriş*, içinde (ss. 2-11). Ankara: Pegem.
- Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 741-758.
- Demir, O. ve Ersöz, Y. (2014). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin aktif eğitim anlayışı bakımından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Demir, S. ve Özden, S. (2013). Sınıf öğretmenlerinin öğretimsel stratejilere, yöntemlere ve tekniklere ilişkin görüşleri: Hayat bilgisi dersine yönelik tanılayıcı bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 59-75.
- Doğan, C. (2004). Sınıf öğretmenlerinin derslere ilişkin görüşleri ve tercih ettikleri öğretim yöntemleri (İstanbul örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 1-17.
- Duran, A. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları alternatif ölçme değerlendirme tekniklerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Ergani, K. (2010). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim yöntem ve teknikleri ile materyal kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Gömlüksiz, M., N. (2018). Öğretim ilkeleri ve yöntem seçimi. Gömlüksiz, M., N. (Editör). *Öğretim İlke ve Yöntemleri* içinde (ss. 71-101). Ankara: Asos Yayınları
- Gündüz, M. (2015). İlkokul derslerinde kullanılan öğretim stratejileri. G. Saygılı (Edt.). *İlkokulda kullanılan strateji yöntem ve teknikler*, (1-12). Ankara: Pegem.
- Güven, S. ve Kılıç, Z. (2017). Hayat bilgisi dersinde kullanılan öğretim yöntemlerinin etkililiği konusunda yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(2), 200-223.
- Has, S. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde kullandıkları yöntem ve teknikler ile dersin öğretiminde karşılaştıkları sorunlar: Muş ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

- Karagülle, D. (2002). *İlköğretimde Hayat bilgisi öğretiminde öğretmenlerin kullandıkları metotlar ve öğretmenlerin kullanılan metotlarla ilgili görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Karasu-Avcı, E., ve Ketenoğlu-Kayabaşı, Z. E. (2019). Sınıf öğretmenlerinin derslerinde kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin görüşleri: Bir olgubilim araştırması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 926-942. [10.16986/HUJE.2018044069](https://doi.org/10.16986/HUJE.2018044069)
- Keskin, Y. ve Coşkun-Keskin, S. (2014). İlkokul (ilköğretim) sosyal bilgiler programlarında milli bilinç ve barış değerinin tarihsel serüveni. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(3), 51-86.
- Koç-Akran, S. (2018). Öğretim modelleri ve stratejileri. M. N. Gömleksiz, (Ed.). *Öğretim ilke ve yöntemleri* içinde (ss. 43-71). Ankara: Asos.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber (3. Baskıdan Çeviri, Çev. Edt. S. Turan). Ankara: Nobel.
- Miles M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data Analysis*. California: Sage Publications.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *İlkokul Hayat bilgisi Dersi (1, 2, 3. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: T.C Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Nas, R. (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi program, yöntem ve etkinlikler*. Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Özden, M. (2010). Kimya öğretiminde okul ve dershane eğitiminin karşılaştırılması: Malatya ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 397-416.
- Şahin, D. ve Güven S. (2016). Sınıf öğretmenlerinin fen bilimleri hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerindeki yöntem ve teknik kullanımına ilişkin görüşleri. *Online Fen Eğitimi Dergisi*, 1(1), 42-59.
- Taşkaya, S. M. ve Bal, T. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 173-185.
- Türköz, A. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinde yararlandıkları öğretim materyalleri, strateji, yöntem ve tekniklerine ilişkin kullanma durumları ve görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Uysal, A. (2010). *Sınıf öğretmenlerinin 2009 hayat bilgisi öğretim programında belirtilen strateji, yöntem ve teknikleri uygulamadaki yeterlik düzeylerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ütkür, N. (2016). Öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve teknik farklılıkları: Hayat bilgisi dersi örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (USBES Özel Sayı II), 1631-1651.
- Ütkür, N. (2018). Hayat bilgisi derslerinde kullanılan yöntem ve etkinliklerin tespiti: lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 101-122.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin.